

Kvalita bylinných čajov vybraných druhov liečivých rastlín v maloobchodnej sieti na Slovensku

Petra Bujňáková¹, Ivan Šalamon²

¹Katedra ekológie, Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešovská Univerzita v Prešove, 17. Novembra 01,081 16 Prešov, ²Centrum excelentnosti ekológie živočíchov a človeka, Prešovská Univerzita v Prešove, 17. Novembra 01,081 16 Prešov
pbujnakova@unipo.sk

Bylinné čaje tvoria sortiment potravinových doplnkov obchodných sietí a v charakteristike liekov vydávaných bez lekárskeho receptu patria k skupine voľno predajných prípravkov určených na zlepšenie a udržiavanie zdravia. Prezentovaný monitoring kvality čajov rumančekových, mätových a šalviových prebiehal priebežne od roku 2005. Na základe analýz čajov z domácej spotrebiteľskej siete sme získali komplexný obraz o kvalitatívno – kvantitatívnych charakteristikách izolovaných silíc a akosti surovín použitých na ich prípravu. Zo záparových vreciek boli jednotlivé zložky hydrodestilovanej silice analyzované plynovým chromatografom typu Varian 400-GC s hmotnostným detektorom GC/MS. Pri výskume obsahových komponentov silice rumančeka kamilkového (*Matricaria recutita* L.) sme pozornosť venovali terapeuticky aktívnym seskviterpénom *l*-*l*- α -bisabololu a chamazulénu. Obsah éterického oleja v stanovovaných čajoch dosahoval 0,25–0,60 %, pričom obsah *l*-*l*- α -bisabololu vykazoval 3,7–17,9 % a chamazulénu 3,1–9,3 %. Európsky liekopis pritom v požiadavkách na silicu stanovuje minimálny obsah v kvetnej droge 0,3 %, obsah *l*-*l*- α -bisabololu 10,0–65,0 % a chamazulénu nie menej ako 1,0 % [1]. Obsah silice získanej z čajov mäty piepornej (*Mentha \times piperita* L.) ako aj množstva jej jednotlivých komponentov taktiež stanovuje Európsky liekopis. Tento požaduje minimálny obsah silice získanej z listov mäty 0,90 %, pričom namerané hodnoty sa pohybovali v rozmedzí 0,25–0,85 %. Základom pre požadovaný liečebný efekt je obsah mentolu v rozmedzí 30,0–55,0 % [1]. Namerané priemerné hodnoty 32,0–63,0 %, tak len v jednom prípade vyhovovali liekopisnej požiadavke [2]. Fytoterapeuticky účinnými látkami silice šalvie lekárskej (*Salvia officinalis* L.) sú α - a β -tujón, cineol, borneol a gáfor. Priemerný obsah éterického oleja sa v šalviových čajoch sa najčastejšie pohyboval na úrovni 0,45 %, pričom najvyššia nameraná hodnota bola 0,65 %. Obsah cineolu v rozmedzí 1,0–4,0 %, tujónu 6,0–21,0 % (α -tujónu 4,0–13,0 %, β -tujónu 2,0–8,0 %), gáfru 5,0–27,0 % a borneolu 7,0–25,0 %. Požiadavky na obsah silice v Európskom liekopise určujú najmenej 1,5 % a požiadavky ISO normy 9909 z roku 1997 na obsahy α -tujónu 18,0–43,0 % a β -tujónu 3,0–8,5 % [1]. Potvrdená bola skutočnosť, že vo farmaceutickom priemysle sa spracovávajú suroviny rôzneho pôvodu a veľmi rozdielnej fytoterapeutickej kvality a je teda zložité zabezpečiť terapeutický účinok ktorý spotrebiteľia očakávajú. Návrat k použitiu prírodných látok vedie nielen k zvýšeniu ich dopytu, ale aj k požiadavke zvyšovania ich kvality. Namerané výsledky poukazujú na potrebu sledovania kvalitatívno – kvantitatívnych charakteristík drog ako suroviny používanej vo farmaceutickom, kozmetickom a potravinárskom priemysle.

[1] EUROPEAN PHARMACOPOEIA, Ph. Eur. 5.0, 01/2005: 1836, Council of Europe, **2005**, Strasbourg, France.

[2] SALAMON, I., LABUN, P.: Comparison of peppermint teas in regard to essential oil content and its composition. *Herba polonica*. **2009**, 55, 1, 29–34.